

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การทำงานของสหวิชาชีพในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหญิงที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ : วิเคราะห์จากมุมมองสตรีนิยม” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกบุคคลากรในทีมสหวิชาชีพ จังหวัดพังงา และระนอง ซึ่งประกอบไปด้วยบุคลากรในกลุ่มสาธารณสุข กลุ่มกฎหมาย และกลุ่มสังคมศาสตร์ ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และประชุมกลุ่มร่วมกับบุคลากรทางวิชาชีพ ระยะเวลาที่ทำการศึกษาระหว่างเดือนเมษายน 2550 – กุมภาพันธ์ 2551 วัตถุประสงค์ในการศึกษา เพื่อทำความเข้าใจแนวทางในการทำงานและแนวคิดของทีมสหวิชาชีพ ทำความเข้าใจว่าทีมสหวิชาชีพมีความรู้ในเรื่องบทบาทหญิงชายหรือไม่ และได้ใช้ความรู้ดังกล่าวในการทำงานหรือไม่เพียงไร โดยวิเคราะห์จากมุมมองสตรีนิยมแนวสุดขั้ว และเพื่อหาข้อเสนอแนะให้มีการใช้แนวคิดสตรีนิยมแนวสุดขั้วในการทำงาน เพื่อให้ทีมสหวิชาชีพสามารถวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาทั้งในระดับบุคคล และระดับโครงสร้างของสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การทำงานเชิงป้องกันการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กหญิงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุที่การทำงานของสหวิชาชีพยังเป็นการทำงานแบบแยกส่วน ขาดการวางแผนแนวทางการให้ความช่วยเหลือร่วมกันด้วยความเข้าใจในสาเหตุของปัญหา ที่มาจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงชาย ในบริบทของครอบครัว และในระดับโครงสร้างของสังคม และสามารถทำงานได้เพียงสามขั้นตอนจากกระบวนการทำงานห้าขั้นตอนของสหวิชาชีพ กล่าวคือ ขั้นตอนการค้นหาความจริงหรือการสืบสวนสอบสวน ขั้นตอนการคุ้มครองและป้องกันเฉพาะหน้า เพื่อให้เด็กหญิงได้รับความปลอดภัยในทันที ขั้นตอนการบำบัดฟื้นฟูเด็กหญิง ทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ ขั้นตอนการส่งเด็กหญิงคืนสู่สังคม และขั้นตอนการป้องกันด้วยการลดปัจจัยเสี่ยงภายในครอบครัวและชุมชน

การศึกษานี้ทำการสัมภาษณ์บุคลากรวิชาชีพในทีมสหวิชาชีพ จากจังหวัดระนอง และพังงา จำนวนทั้งสิ้น 10 คน อายุเฉลี่ยของผู้ให้สัมภาษณ์คือ 34.1 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สมรสและมีบุตรแล้ว และมีอาชีพรับราชการ ผู้ให้สัมภาษณ์มีสถานภาพที่ต่างจากผู้รับบริการซึ่งส่วนมากเป็นเด็กหญิงจากครอบครัวในสภาวะยากลำบาก พ่อประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป หรือทำการประมง ส่วนแม่เป็นแม่บ้าน ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จึงคิดว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาของคนในสภาวะยากลำบาก ในสังคมชนบท ไม่ใช่คนในระดับสถานภาพเดียวกับตน

จากการศึกษาพบว่าการทำงานในรูปแบบทีมสหวิชาชีพ ในการจัดประชุมเพื่อพิจารณาวางแผนความช่วยเหลือให้เด็กหญิงที่ถูกทารุณกรรมทางเพศนั้น ในจังหวัดระนองยังไม่มีการจัด

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการทำงานของทีมสหวิชาชีพที่ยังไม่อาจทำได้เต็มรูปแบบนั้น มีสาเหตุมาจากปัญหาอุปสรรคในการทำงาน ซึ่งมีทั้งปัญหาจากภายใน และปัญหาภายนอก ปัญหาภายในนั้นได้แก่การขาดความเข้าใจของบุคลากรในหน่วยงานต่องานคุ้มครองสวัสดิภาพ เด็กหญิง ทำให้ขาดการสนับสนุนจากภายใน และจำนวนบุคลากรไม่พอเพียง และต้องรับผิดชอบหน้าที่อื่นๆ ควบคู่ไปด้วย ส่วนปัญหาภายนอกนั้น มาจากความห่างไกลของพื้นที่ยากต่อการติดตามดูแลผู้รับบริการ การแจ้งเหตุเรื่องการทารุณกรรมทางเพศยังมีน้อย เนื่องจากชุมชนเองยังขาดความเข้าใจเรื่องความรุนแรงทางเพศ ยังมองเป็นส่วนตัวที่คนนอกเข้าไปยุ่งเกี่ยวไม่ได้ และยังไม่มียุทธศาสตร์การแจ้งเหตุที่เป็นมิตรต่อเด็กหญิง

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือเรื่องของการประสานงาน เนื่องจากการทำงานแบบสหวิชาชีพเป็นการทำงานกับหน่วยงานจำนวนมาก ภาระหน้าที่หลักของหน่วยงานที่ไม่เหมือนกัน และความคาดหวังของแต่ละหน่วยงานมีต่อกัน ก่อให้เกิดความล่าช้าในการประสานงานกันได้

การศึกษาพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนเชื่อว่าการทำงานของตนมีเด็กหญิงเป็นศูนย์กลางของการทำงาน ในขณะที่ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าบุคลากรวิชาชีพทั้งสามกลุ่มดำเนินการตามความต้องการของพ่อแม่ เด็กหญิงไม่ได้เป็นศูนย์กลางของการทำงานอย่างแท้จริง การทำงานนั้นอาจกลายเป็นการละเมิดสิทธิในเนื้อตัวร่างกายและชีวิตของเด็กหญิงได้

สำหรับประเด็นบทบาทหญิงชายนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนเคยได้รับรู้ และมีความเข้าใจว่าเป็นเรื่องของเรียกร้องสิทธิเท่าเทียมกันในเรื่องการทำงานมากกว่าประเด็นเรื่องความรุนแรง ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่คิดว่า ผู้ชายควรมีบทบาทเป็นหัวหน้าครอบครัว และเป็นผู้นำ แต่ต้องมีการใช้อำนาจและบทบาทไปในทางที่ปกป้องผู้หญิงในครอบครัวของตน มีผู้ให้สัมภาษณ์เพียงสองท่านที่มองเห็นความไม่เท่าเทียมกันในความสัมพันธ์ของหญิงชายในบริบทของครอบครัว ผู้หญิงและเด็กหญิงนั้นเป็น “สมบัติ” ของฝ่ายชาย

บุคลากรในทีมสหวิชาชีพ วิเคราะห์สาเหตุของการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กหญิงโดยบุคคลในครอบครัวว่า ผู้กระทำผิดมีความผิดปกติ เจ็บป่วย มีปัญหาทางเศรษฐกิจ มีความต้องการทางเพศสูงกว่าปกติ และภรรยาไม่อาจตอบสนองความต้องการนี้ได้เพียงพอเพียง แต่ก็

ภาพรวมของการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหญิงที่ถูกละเมิดทางเพศ ยังเป็นการทำงานแบบแยกส่วน มีการส่งต่อเด็กหญิงผู้รับบริการ จากหน่วยงานหนึ่งไปยังอีกหน่วยงานหนึ่ง โดยไม่มีการร่วมกันวางแผนความช่วยเหลือวิเคราะห์ถึงปัญหาเรื่องความรุนแรงในครอบครัวเชื่อมโยงกับบทบาทหญิงชายและอำนาจปิตาธิปไตยที่ชายมีเหนือผู้หญิงในบ้าน ทำให้ไม่มีการแก้หรือป้องกันการเกิดปัญหาที่ตรงจุด

สำหรับการทำงานของสหวิชาชีพในการคุ้มครองเด็กหญิงที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้ ควรมีการให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ในทีมสหวิชาชีพในเรื่องบทบาทหญิงชาย อคติทางเพศ และความรุนแรงที่เกิดขึ้นด้วยสาเหตุของความแตกต่างทางเพศ (gender-based violence) เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา และวางแผนในการให้ความช่วยเหลือรวมถึงการป้องกันได้ตรงกับสาเหตุของปัญหา และมีการรับฟังความต้องการของเด็กหญิงร่วมกับความต้องการของครอบครัว รัฐควรจัดให้มีระบบรับแจ้งเหตุที่เป็นมิตรต่อเด็กหญิง รัฐควรส่งเสริมให้มีพนักงานสอบสวนเพศหญิงทำหน้าที่รับผิดชอบคดีทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กหญิงโดยเฉพาะ รัฐควรมีหน่วยงานในระดับประเทศและระดับจังหวัด ที่มีความรับผิดชอบหลัก และมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง และมีคู่มือการปฏิบัติงานทีมสหวิชาชีพในการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กหญิงที่ถูกกระทำทารุณกรรมทางเพศที่มีขั้นตอนการทำงานที่ชัดเจน